

usilnie, aby ten potworny konflikt militarny jak najszybciej się skończył. Dostrzegala jego bezsensownosc. Byla przekonana, ze winę za wojnę ponoszą mężczyźni. W związku z tym zastanawiała się nad rolą kobiet w przyszłości, uważala, że to one powinny rządzić [3, 89].

Praca na rzecz pokoju nie byla możliwa w Niemczech, dlatego Kolb musiała opuścić swoją ojczyznę. Odczula, przy tym ulgę, bo jak pisała, nienawiść, niczym krata zagradzala jej dostęp do słońca i powietrza [3, 104].

Nie przestala przy tym walczyć o pokój, czynila to do końca życia. Niemcy musiała opuścić raz jeszcze: Po dojściu Hitlera do władzy, wyemigrowala do Ameryki, ale jak podaja źródła – jak tylko wojna się skończyła, pierwszym statkiem wróciła do Europy [4, 177], którą uważala za swoją ojczyznę.

BIBLIOGRAFIA

1. Goll C. Der Gläserne Garten. Prosa 1917 – 1939 / Claire Goll : [Hg. und kommentiert von Barbara Glauert-Hesse]. – Berlin : Argon, 1989. – 367 S.
2. Goll C. Ich verzeihe keinem! Eine literarische Chronique scandaleuse unserer Zeit / Claire Goll. – München, 1978. – 333 S.
3. Kolb A. Briefe einer Deutsch-Französin / Annette Kolb. – Berlin : Reiss, 1916. – 159 S.
4. Lemp R. Annette Kolb. Leben und Werk einer Europäerin / Richard Lemp. – Mainz, 1970. – 119 S.

*Людмила УГЛЯЙ,
м. Ужгород*

КОНЦЕПЦІЯ МАСКУЛІННОСТІ У ПРОЗІ ТОНІ МОРРИСОН

Назрівання у суспільстві гострої потреби усунути соціальну субординацію спонукала сучасних дослідників відійти від стереотипності поняття маскулінності, що передбачає домінування чоловіків та субординацію жінок, натомість розширюючи та доповнюючи поняття маскулінності [5]. Так, британський науковець Тім Едвардз в есе «Культури маскулінності» («Cultures of Masculinity», 2006) вказує на еволюцію значення маскулінності від її традиційного бачення як расового, класового та ґендерного домінування до полівалентності цього значення [4, 2]. Вчений відходить від синонімії «маскулінність – сила», що склалася історично. Австралійська дослідниця Рейуін Коннелл у своїй книзі «Маскулінності» («Masculinities», 1995) розглядає статі як окремий пласт соціальної культури. Одна з перших дослідників концепції маскулінності аргументовано стверджує: статі має вирішальне значення, а соціальні ролі визначаються згідно очікувань та норм [3, 25]. Відтак, поведінка людини є окресленою заздалегідь. Це призводить до викривленого сприйняття соціальної реальності, оскільки перебільшується різниця між чоловіками і жінками; як наслідок, фактори класу, раси та статі стають неоднозначними, розмитими. Це, в свою чергу, провокує домінуючі групи до застосування влади над субординованими, адже маскулінність передбачає силу, незалежно від статі [3, 26–27]. Американський науковець Джон Бейнон у своєму есе «Маскулінність та культура» («Masculinities and Culture», 2002) трактує маскулінність як комплекс культурних особливостей, яка завжди обумовлена культурними, історичними та географічними чинниками [2, 1]. Дослідник розрізняє біологічні (чоловічі) та соціологічні (маскулінні) характеристики

людини [2, 7]. Стрижневим фактором постає поведінка особи, а не ґендерна приналежність. Автор акцентує, що не слід розглядати особистість крізь призму стереотипів. При цьому він виділяє такі основні чинники, які дозволяють сприймати маскуліність на рівні тексту («masculinity-as-a-text»): а) історичний; б) географічний; в) культура та субкультура; г) клас та професія; ґ) релігійні вірування; д) етнічний; е) віковий та психічний; є) орієнтація; ж) освіта; з) статус та стиль життя [2, 10]. Зважаючи на всі ці фактори, маскуліність не може бути сталим показником. Як тільки змінюється один із них, смислове наповнення цього поняття теж змінюється. Серед вищезазначених факторів є деякі незмінні (історичний, етнічний, культурний), які визначають спільні характеристики для певної групи осіб.

У межах певного історичного періоду, представленого в романах афро-американської письменниці Тоні Моррісон, вбачається різниця між комплексом маскуліних характеристик білих і чорношкірих героїв. Вони належать до різних етнічних груп, культур, соціальних класів і, відповідно, мають різні релігійні вірування й психологічні особливості, а також ведуть різний стиль життя. Єдиними спільними факторами для них є історичний період та географічне розташування. Тому узагальнення чоловічих персонажів у прозових полотнах Тоні Моррісон не є доцільним не тільки через протистояння різних ідеологій, але й через психологічні та етичні міркування. Так, у творах письменниці білі герої чоловічої статі переважно виступають агресорами не тільки по відношенню до афро-американців, незалежно від статі та віку, але й щодо білих жінок. Первинним для них було втілення своїх задумів та задоволення своїх потреб. Стосовно висвітлення внутрішнього світу чорношкірого чоловіка бачення Тоні Моррісон є бінарним. З одного боку, вона представляє маскуліність афро-американських героїв, які відрізняються від білих не тільки кольором шкіри, а й наголошує на їхній відмові від насильства та орієнтації на цінності комуни. Мисткиня, як і вищезгадані науковці, вважає маскуліність не біологічним, а соціальним фактором, що визначається ґендерними, класовими та расовими характеристиками [1, 202]. Тут вона проводить паралель між афро-американськими чоловіками й жінками, відносячи їх до одного соціального прошарку, відмінного від світу білих. Чорношкірих героїв чоловічої і жіночої статі Тоні Моррісон ставить в один ряд. З іншого боку, чорношкірий чоловік уподібнюється білому, коли має перевагу над кимось іншим. Він так само прагне домінувати та проявляє агресію до слабших або підлеглих. Так, чорношкірі чоловіки зазвичай проявляли маскуліні ознаки щодо чорношкірих жінок, проте стосовно білих чоловіків та жінок змушені були проявляти фемініні якості як субординований клас. Вагомю є психологічна точність письменниці у розкритті чоловічих образів у романах, що визначається високим її умінням показати їх у взаємозв'язку з обставинами, які сприяли відродженню їхньої маскуліності / мужності.

Отже, Тоні Моррісон у своїй творчості, в романі «Улюблена» зокрема, висвітлює тематику соціальної нерівності як визначального фактору для домінування одних та субординації інших, майстерно зображуючи наслідки насильницького підкорення. Для афро-американських чоловіків вона представляє альтернативне джерело виявлення своєї маскуліності, що передбачає концентрацію на особистій філософії, а не на загальноприйнятих нормах, в основі якої – рівність та співпраця. Для здійснення цього важливою є насамперед гуманізація маскуліності як ключової складової у проявах домінування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Beaulieu E. A. *The Toni Morrison Encyclopedia* / Elizabeth A. Beaulieu. – London : Greenwood Press, 2003. – 429 p.
2. Beynon J. *Masculinities and Culture* / John Beynon. – Buckingham, Philadelphia : Open University Press, 2002. – 191 p.
3. Connell R. W. *Masculinities* / Raewyn W. Connell. – Cambridge : Polity Press, 2005. – 324 p.
4. Edwards T. *Cultures of Masculinity* / Tim Edwards. – London : Routledge, 2006. – 192 p.
5. Kenneth P. *Performing Black Masculinity* / Polk Kenneth // *Gender, Sexuality and Women's Studies Program*. – Pittsburgh : University of Pittsburgh, 2012 : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wstudies.pitt.edu/blogs/ola8/performing-black-masculinity>.